

Pod Gasparijem leta "neopaznega" kreditiranja menedžerskih odkupov

Poslovni dnevnik - sobota, 17.10.2009 Tekst: Barbara Hren

Ljubljana - Za več kot 1,6 milijarde evrov posojil so slovenske banke odobrile "podjetnim" menedžerjem oziroma njihovim podjetjem za odkupe družb v zadnjih nekaj letih in prav ta posojila danes predstavljajo velik del tako imenovanih slabih posojil bank.

Šele konec leta 2007 je Banka Slovenije, na čelu katere je Marko Kranjec poleti nasledil Mitjo Gasparija (na sliki), začela ugotavljati, da bi izdatno financiranje menedžerskih prevzemov podjetij utegnilo načeti stabilnost bančnega sistema. Povod za ostrejši nadzor, tudi za poznejše spremembe zakona o prevzemih, je bilo rekordno, 350-milijonsko prevzemno posojilo menedžerjem Merkurja pod vodstvom Bineta Kordeža. (Foto: Luka Cjuha/dokumentacija Dnevnika)

Po podatkih Banke Slovenije iz julija 2008 je samo izpostavljenost bank do družb, ki so bile vpletene v tri večje prevzeme **Pivovarne Laško**, Merkurja in **Istrabenza** konec leta 2007 znašala 2,6 milijarde evrov, do marca leta 2008 pa se je povečala na kar 2,8 milijarde evrov. Večino najodmevnejših menedžerskih prevzemov, financiranih z milijonskimi posojili, so izpeljali od leta 2004 do 2008, ko je Banko Slovenije vodil guverner Mitja Gaspari, nadzor nad poslovanjem bank pa je bil v rokah člana sveta centralne banke **Sama Nučiča**.

Da bi se omenjena posojila utegnili bankam vrniti kot bumerang in da bi lahko načela stabilnost celotnega bančnega sistema, je centralna banka zaznala šele konec leta 2007, ko jo je že vodil **Marko Kranjec** (mandat mu je začel teči 16. julija 2007). Šele z začetkom leta 2008 so tako banke morale pri posojilih za prevzemne dejavnosti zagotoviti 50 odstotkov več kapitala. Sprememba prevzemne zakonodaje pa je onemogočila zastavo delnic prevzemne tarče za najeta posojila, kar so vsi menedžerji prevzemniki na veliko uporabljali.

Začelo se je z Mermalom v BTC

Zgodovino menedžerskih prevzemov podjetij v Sloveniji je odprla skupina menedžerjev BTC z **Dušanom Mermalom** na čelu leta 2001. Prevzem je takrat sprožil burne odzive politike in povzročil tudi spremembe prevzemne zakonodaje, predvsem zaradi finančne pomoči prevzemne tarče pri samem prevzemu družbe. Prevzem so namreč menedžerji in nekateri zaposleni v BTC speljali prek umika lastnih delnic družbe, ki so jih najprej kupili z izdajo kar 40 milijonov evrov obveznic. Okoli 85-odstotni lastnici BTC sta postali družba pooblaščenka Ajdacom in družba Investpoint, ki sta v lasti menedžerjev in zaposlenih BTC, največji lastnik obeh pa je Mermal. Še danes niso končali vse sodne postopke glede prevzema.

Ko je stekel prevzem BTC, so se za podobno idejo ogreli tudi takratni menedžerji **Mercatorja** pod vodstvom **Zorana Jankovića**, zdajšnjega ljubljanskega župana. Po njegovi zamisli bi menedžerji družbe postali njeni četrtinski lastniki, a se takrat največja lastnika, paradržavna sklada Kad in Sod, za poslano ponudbo nista ogrela. Nadaljevalo se je z SCT, katerega lastništvo so najprej prek Delfija, danes pa prek Glotisa konsolidirali **Ivan Zidar**, **Aleksander Meze** in **Janez Jamnik**.

S 350 milijoni posojil rekorder Kordežev Merfin

Banke najradodarnije financirajo menedžerski prevzem Merkurja. Skupina menedžerjev družbe z **Binetom Kordežem** na čelu je prek družbe Merfin konec leta 2007 izpeljala prvi menedžerski prevzem takrat na Ljubljanski borzi kotirajoče družbe. Zato se je Merfin, v katerem so združeni menedžerji, zadolžil za neverjetnih 350 milijonov evrov, ki so jih zavarovali z delnicami, ki so jih šele kupovali. Če bi posojilo najemali družbeniki Merfina kot fizične osebe, bi se vsak moral zadolžiti za neverjetnih 5,4 milijona evrov. Ob tem kot zanimivost dodajmo, da je bil Kordež še leta 2002 član sveta Banke Slovenije. Podobno kot **Tatjana Fink**, ki je marca 2006, vodila menedžerski prevzem Trima prek družbe Trimo Investment.

Ko je prišel na dan podatek o 350-milijonskem posojilu Merfinu, je član sveta Banke Slovenije Nučič, ki pa je bil tik pred iztekom mandata, napovedal, da bodo preverili tveganja za banke (k temu je regulatorja in ATVP pozval takrat opozicijski poslanec SD **Milan M. Cvikl**). Šele menedžerski prevzem Merkurja je tako spodbudil regulatorja, da je začel preverjati, ali banke morda le ne tvegajo preveč. A do takrat so za prevzeme odobrile že nekaj 100 milijonov evrov posojil, očitno ne dovolj zavarovanih, saj je Banka Slovenije z januarjem 2008 uvedla pravilo, da morajo banke pri posojilih za prevzemne dejavnosti zagotoviti 50 odstotkov več kapitala. Takrat je Banka Slovenije razkrila tudi podatke, da se je rast posojil za prevzemne posle samo od decembra 2006 do junija 2007 povečala za 85 odstotkov.

Bavčar in Šrot na vrhuncu dolgovala milijarde

Najslavnejši menedžerski prevzem z neslavnim koncem ostaja poskus **Boška Šrota** prevzeti **Pivovarno Laško**, v isti koš pa lahko uvrstimo tudi **Igorja Bavčarja** in njegov poskus prevzema **Istrabenza**. Tudi njune prevzemne dejavnosti so banke intenzivno financirale, v zastavo pa sprejemale delnice, kar je bilo prepovedano šele s spremembo zakona o prevzemih leta 2008. Zdaj že potopljena imperija sta bankam in drugim upnikom na vrhu svoje moči skupaj dolgovala kar okoli dve milijarde evrov.

Volkovi prevzeli MIP, nato ga spravili v stečaj

Niti štiri leta niso minila od dne, ko so **Vojteh Volk**, njegov sin **Marko Volk** in zet **Martin Kovač** prevzeli MIP, pa je družba končala v stečaju. Tudi ta prevzem je bi financiran s pomočjo bančnih posojil - družba je odkupila za kar 18 odstotkov lastnih delnic. Danes imajo banke do MIP, sicer ne le iz naslova prevzema, kar okoli 100 milijonov evrov terjatev. Le ugibamo lahko, zakaj nadzornik bančnega sistema te visoke izpostavljenosti bank - skorajda ni banke v Sloveniji, ki do MIP ne bi imela terjatev - ni opazil. Ob zaposlitev je bilo okoli 400 ljudi.

barbara.hren@dnevnik.si